

Viittomakielisten kielellisten oikeuksien toteutuminen kriisiviestinnässä: lainsäädännön riittävyyden arviointi

OT00BE33 Kriisi- ja valmiuslainsäädäntö

ON-työ/Tutkielma

Laatija:

Jaana Säkki

28.4.2026

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu

Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

ON-työ

Oppiaine: OT00BE33 Kriisi- ja valmiuslainsäädäntö

Tekijä: Jaana Säkki

Otsikko: Viittomakielisten kielellisten oikeuksien toteutuminen kriisiviestinnässä: lainsäädännön riittävyyden arviointi

Ohjaaja(t): Antti Aine & Jaakko Ossa

Sivumäärä: 25 sivua

Päivämäärä: 28.4.2026

Työssä tarkastellaan viittomakielisten kielellisten oikeuksien toteutumista kriisiviestinnässä sekä arvioidaan voimassa olevan lainsäädännön riittävyyttä perusoikeuksien näkökulmasta. Tarkastelu kytkeytyy perustuslain 17 §:n 3 momenttiin ja 22 §:ään, joita täydentävät viittomakielilaki, hallintolaki, yhdenvertaisuuslaki sekä kansainväliset ihmisoikeusvelvoitteet. Tutkimuksen kohteena on erityisesti kriisiviestintää koskeva sääntely viittomakielisten tiedonsaantioikeuden näkökulmasta. Tavoitteena on arvioida, missä määrin nykyinen oikeudellinen kehys turvaa viittomakielisten oikeuden saada tietoa omalla kielellään erityisesti poikkeus- ja hätätilanteissa. Tutkimus on lainopillinen ja siinä systematisoidaan kriisiviestintää koskevaa sääntelyä viittomakielisten näkökulmasta sekä analysoidaan sen kykyä turvata viittomakielisten oikeus saada tietoa omalla kielellään erityisesti poikkeusoloissa.

Työ osoittaa, että nykyinen sääntelykehys on hajautunut sekä ohjelmallinen. Viittomakielilaki asettaa viranomaisille edistämismääräyksen, mutta ei luo yksilölle selkeää subjektiivista oikeutta viittomakieliseen kriisiviestintään. Hallintolain ja tulkkaukspalvelulain soveltaminen rajoittuu pääosin yksittäisiin asiointitilanteisiin, eikä yleisluonteinen kriisiviestintä kuulu niiden ytimeen. Myöskään vaaratiedotelaki tai digipalvelulainsäädäntö eivät turvaa viittomakielistä reaaliaikaista tiedonsaantia.

Pandemian aikainen viestintä osoitti, että viittomakielinen kriisiviestintä on käytännössä toteutettavissa, mutta sen toteutuminen on pitkälti riippuvaista viranomaisten harkinnasta ja resursseista. Valmiuslain uudistusehdotus parantaa sääntelyä huomioimalla kielelliset oikeudet, mutta siihen liittyy edelleen täsmällisyyden ja soveltamisalan epäselvyyksiä.

Työn keskeinen johtopäätös on, että viittomakielisten kielellisten oikeuksien tosiasiallinen toteutuminen kriisiviestinnässä edellyttää nykyistä täsmällisempää ja velvoittavampaa sääntelyä sekä ennakoivaa ja systemaattista hallinnollista suunnittelua. Voimassa oleva sääntelykehys jättää merkittävää tulkinnanvarausta viranomaisille, minkä seurauksena oikeuksien toteutuminen on käytännössä vaihtelevaa ja osin resurssi- ja käytäntösidonnaista. Oikeuksien yhdenvertainen toteutuminen edellyttää, että viittomakielinen tiedonsaanti huomioidaan nimenomaisesti kriisiviestintää koskevassa lainsäädännössä, erityisesti reaaliaikaisen viestinnän osalta. Lisäksi tarvitaan selkeitä velvoitteita, yhtenäisiä toimintamalleja ja riittäviä teknisiä ratkaisuja, joilla varmistetaan, että viittomakieliset henkilöt saavat ajankohtaista ja ymmärrettävää tietoa viivytyksettä myös poikkeus- ja hätätilanteissa.

Avainsanat: viittomakieli, kielelliset oikeudet, kriisiviestintä, saavutettavuus, perusoikeudet

Sisällys

Viittomakielisten kielellisten oikeuksien toteutuminen kriisiviestinnässä: lainsäädännön riittävyyden arviointi.....	I
Lähteet.....	V
Lyhenteet.....	X
1.Johdanto.....	1
1.1 Kriisiviestinnän rooli perusoikeuksien turvaajana.....	1
1.2 Viittomakieli vähemmistökielenä.....	1
1.3 Viittomakielisten oikeuksien tarkastelu vammais- ja kielioikeuksien näkökulmasta ...	2
1.4 Tutkimusmenetelmät, tutkimuskysymykset ja rajaus	3
2.Viittomakielisten kielellisten oikeuksien normiperusta	5
2.1 Perustuslain 17 §:n 3 momentti ja 22 § viittomakielisten kielellisten oikeuksien perustana.....	5
2.2 Viittomakielilaki perustuslakia täydentävänä lakina	6
2.3 Kielelliset oikeudet hallintoasioinnissa	7
2.4 Kansainvälisen sääntelyn merkitys ja rajat viittomakielisten kielellisten oikeuksien turvaamisessa kansallisella tasolla	8
3.Kriisiviestinnän sääntelyn riittävyys viittomakielisten kielellisten oikeuksien näkökulmasta.....	10
3.1 Perusoikeusjärjestelmän antaman suojan riittävyys kriisitilanteissa.....	10
3.2 Viittomakielilain edistämismääräyksen rajat kriisiviestinnässä	10
3.3 Kielellisten oikeuksien toteutuminen kriisiviestinnän sääntelyssä	12
3.3.1 Hallintomenettely ja asianosaisuuteen sidottu tulkkaus-oikeus	12
3.3.2 Yhdenvertaisuuden toteutuminen kriisiviestinnässä ja sen valvonta	13
3.3.3 Digitaalinen saavutettavuus ja reaaliaikaisen hätäviestinnän riittämättömyys.....	14
3.4 Kielellisten oikeuksien toteutuminen pandemian aikaisessa kriisiviestinnässä	16

4. Valmiuslain uudistuksen merkitys viittomakielisten kielellisten oikeuksien turvaamisessa.....	18
4.1 Valmiuslaki kriisiviestinnän sääntelykehyksenä.....	18
4.2 Ehdotetun 26 §:n sisältö ja tarkoitus.....	18
4.3 Saavutettavuuden käsite ja sääntelyn täsmällisyys.....	19
4.4 Kielelliset oikeudet ja viittomakielen asema.....	20
4.5 Sääntelyn velvoittavuus ja perusoikeuksien toteutuminen.....	21
5 Johtopäätökset	23

Lähteet

Kirjallisuus

Aine, Antti – Virtanen, Vesa – Salmi, Ilkka – Penttilä, Teemu – Ossa, Jaakko – Nurmi, Veli-Pekka, *Moderni kriisilainsäädäntö*. Talentum 2011.

Cienki, J. (toim.), *The Cambridge Handbook of Gesture Studies*. Cambridge University Press 2024.

Dahlberg, Maija, *Selvitys kotoperäisten vähemmistökielten valtiosääntöoikeudellisesta asemasta – erityisesti perustuslain 17 §:n 3 momentin sisältö ja tulkinta*. Oikeusministeriö, Oikeusministeriön julkaisuja: *Selvityksiä ja ohjeita* 2024:6, 2024.

Henrard, Kristin, *Devising an Adequate System of Minority Protection in the Area of Language Rights*, s. 37–55 teoksessa Hogan-Brun, Gabrielle – Wolff, Stefan (toim.), *Minority Languages in Europe. Frameworks, Status, Prospects*. Palgrave Macmillan 2003.

Hirvonen, Maija – Kinnunen, Tuija (toim.), *Saavutettava viestintä: yhteiskunnallista yhdenvertaisuutta edistämässä*. Gaudeamus 2020.

Husa, Jaakko – Mutanen, Anu – Pohjolainen, Teuvo, *Kirjoitetaan juridiikkaa: ohjeita oikeustieteellisten kirjallisten töiden laatijoille*. 2. uudistettu painos. Talentum 2008.

Jyränki, Antero (toim.), *Oikeuden kielet – Oikeus ja oikeudellinen ajattelu monikielisessä maailmassa*. Turun yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisuja 1999.

Katsui, Heli – Koivisto, Maija – Tepora-Niemi, Suvi-Maaria – Meriläinen, Niina – Rautiainen, Pauli – Rainò, Päivi – Hiilamo, Heikki, *Viitotut muistot: Selvitys kuuroihin ja viittomakielisiin Suomen historiassa 1900-luvulta nykypäivään kohdistuneista vääryyksistä sekä niiden käsittelyyn tarkoitetun totuus- ja sovintoprosessin käynnistämisen edellytyksistä*. Valtioneuvoston kanslia 2021.

Kuurojen Liitto, *Viittomakielibarometri 2024*. Kuurojen Liitto 2024.

Kulla, Heikki – Salminen, Janne, *Hallintomenettelyn perusteet*. Alma Talent 2024.

Mancini, Susanna – de Witte, Bruno, Language Rights as Cultural Rights: A European Perspective, s. 247–284 teoksessa Francioni, Francesco – Scheinin, Martin (toim.), Cultural Human Rights. Brill 2008.

Mäenpää, Olli, Hallinto-oikeus. 3., uudistettu painos. Alma Talent Oy 2023.

Sandler, Wendy -- Lillo-Martin, Diane, Sign Language and Linguistic Universals. Cambridge University Press 2006.

Scheinin, Martin – Hallberg, Pekka – Karapuu, Heikki – Ojanen, Tuomas – Tuori, Kaarlo – Viljanen, Veli-Pekka, Perusoikeudet. 2., uudistettu painos. WSOYpro 2011.

Tuori, Kaarlo, Foucault'n oikeus. Kirjoituksia oikeudesta ja sen tutkimuksesta. WSOY 2002.

Tuori, Kaarlo, Kriittinen oikeuspositivismi. WSLT 2000.

Valtioneuvosto, Kielipoliittinen ohjelma: Valtioneuvoston periaatepäätös. Valtioneuvoston julkaisuja 2022.

Valtioneuvoston kanslia, Valtionhallinnon tehostetun viestinnän ohje: Viestintä normaalioloissa ja häiriötilanteissa. Valtioneuvoston kanslia 2019.

Virallislähteet

HE 248/1989 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle valmiuslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

HE 309/1993 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle perustuslain perusoikeussäännösten uudistamisesta.

HE 72/2002 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle hallintolaiksi.

HE 220/2009 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta sekä vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain ja sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 4 §:n muuttamisesta

HE 19/2014 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle yhdenvertaisuuslaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

HE 294/2014 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi viittomakielilaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

HE 63/2022 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi valmiuslain ja asevelvollisuuslain 79 §:n muuttamisesta

PeVM 25/1994 vp. Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 25 hallituksen esityksestä perustuslakien perusoikeussäännösten muuttamisesta

PeVL 27/2010 vp. Hallituksen esitys laeiksi viestintämarkkinalain 134 §:n muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta, viestintämarkkinalain 134 §:n ja televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain muuttamiseksi

PeVL 26/2017 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveystalvelujen tuottamisesta

PeVL 65/2018 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveystalvelujen tuottamisesta

PeVL 27/2020 vp. Hallituksen vuosikertomus 2019 (K 1/2020 vp)

Committee on the Rights of Persons with Disabilities, Concluding observations on the initial report of Finland. CRPD/C/FIN/CO/1. 24 September 2025.

Eduskunnan oikeusasiamies, Selvityspyyntö/kantelu: viittomakielen tulkkauksen järjestäminen korona-pandemiaan liittyviin tiedotustilaisuuksiin, dnro HEL 2020-012822. 2020.

Kuurojen Liitto ry, Lausunto viittomakielilain arviointia varten oikeusministeriölle 6.10.2020.

Oikeusministeriö 2011: Viittomakielisten kielelliset oikeudet. Oikeusministeriön julkaisuja 24/2011.

Tampere, Pekka ym., Kriisitilanteita koskevan kansalaisviestinnän kehittäminen: Työryhmän loppuraportti. Valtioneuvoston kanslia 2023.

European Commission. Union of equality: strategy for the rights of persons with disabilities 2021–2030. Publications Office 2021.

Valmiuslakityöryhmä ja sen sihteeristö, Valmiuslain kokonaisuudistus: Työryhmän mietintö. Oikeusministeriö 2025.

Yhdenvertaisuusvaltuutetun lausunto 31.8.2020, VVTDno-2020–554, viittomakielilain ensimmäisestä arvioinnista. Oikeusministeriö, demokratia- ja julkisoikeusosasto.

Medialähteet

Koronatilanteen vaikutukset viittomakieliseen yhteisöön. Kuurojen Liitto ry, 26.6.2020. <https://kuurojenliitto.fi/wp-content/uploads/2020/06/Koronatilanteen-vaikutukset-viittomakieliseen-yhteis%C3%B6%C3%B6n-2020.pdf> (Luettu 4.2.2026).

Suomen viittomakielet. Kotimaisten kielten keskus (KOTUS). <https://kotus.fi/kotus/kielet-ja-kielipolitiikka/vahemmistokielet/suomen-viittomakielet/> (Luettu 6.2.2026).

Viittomakieliloikka: Suomen viittomakielten kielipoliittinen ohjelma 2010–15. Arviointi ja jatkotavoitteet. Kuurojen Liitto ry. (Luettu 4.2.2026).

Muut lähteet: Viralliset ohjeet ja suositukset

Ihmistieteiden eettisen ennakoarvioinnin ohje 3/2019, TENK- Tutkimuseettinen Neuvottelukunta 2019.

Ihmisoikeuskeskus. Lausunto valmiuslain uudistamista koskevasta lausuntopyynnöstä. 2026. VN/5137/2022-OM-229.

Kuurojen Liitto ry. Lausunto valmiuslain uudistamista koskevasta lausuntopyynnöstä. 27.2.2026. VN/5137/2022-OM-229.

Näkövammaisten liitto. Lausunto valmiuslain uudistamista koskevasta lausuntopyynnöstä. 27.2.2026. VN/5137/2022-OM-229.

Porvoon kaupunki. Lausunto valmiuslain uudistamista koskevasta lausuntopyynnöstä. 27.2.2026. VN/5137/2022-OM-229.

SAMS – Samarbetsförbundet kring funktionshinder. Lausunto valmiuslain uudistamista koskevasta lausuntopyynnöstä. 27.2.2026. VN/5137/2022-OM-229.

Suositus viittomakielten käytöstä valtioneuvoston viestinnässä. Valtioneuvoston kanslia 2025.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Lausunto valmiuslain uudistamista koskevasta lausuntopyynnöstä. 26.2.2026. VN/5137/2022-OM-229.

Vammaisfoorumi ry. Lausunto valmiuslain uudistamista koskevasta lausuntopyynnöstä. 27.2.2026. VN/5137/2022-OM-229.

Valtiohallinnon viestintäsuositukset. Valtioneuvoston kanslia 2002.

Valtionhallinnon viestintäsuositus. Valtioneuvoston kanslia 2023.

Lyhenteet

CRPD	Convention on the Rights of Persons with Disabilities; YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista (SopS 26/2016)
EU	Euroopan unioni
HE	Hallituksen esitys eduskunnalle
HL	Hallintolaki (434/2003)
KP-sopimus	Kansalaisyhteisöjä ja poliittisia oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus (SopS 8/1976)
PeVL	Perustuslakivaliokunnan lausunto
PeVM	Perustuslakivaliokunnan mietintö
PL	Suomen perustuslaki (731/1999)
SopS	Suomen säädöskokoelman sopimussarja
TSS-oikeudet	Taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset oikeudet
YK	Yhdistyneet kansakunnat

1. Johdanto

1.1 Kriisiviestinnän rooli perusoikeuksien turvaajana

Selkeä ja täsmällinen viranomaisen viestintä¹ on keskeinen osa kriisinhallintaa, erityisesti poikkeusoloissa.² Viranomaisilla on tällöin velvollisuus turvata väestön oikea-aikainen ja saavutettava tiedonsaanti.³ Onnistuneella tiedonannolla turvataan myös yksilön turvallisuutta ja perusoikeuksia, kuten PL 7 §:n mukaista oikeutta elämään ja henkilökohtaiseen turvallisuuteen. Kriisiviestinnän tavoitteena on varmistaa, että viranomaisten antamat velvoitteet, suositukset ja rajoitukset ovat tiedossa ja ymmärrettävissä väestölle yhdenvertaisesti. Ilman tiedon oikea-aikaista ja ymmärrettävää saavutettavuutta yksilöiden mahdollisuus toimia lain edellyttämällä tavalla voi heikentyä, mikä puolestaan vaikuttaa sekä yksilön että yhteiskunnan turvallisuuteen.⁴ Tämä edellyttää, että viestintä on saavutettavaa kaikille, myös niille, joiden ensisijainen kieli eroaa valtakielistä.

Kansallisissa kriiseissä valtiojohdon viestintä saa erityisen painoarvon, ja hallinnonalojen välinen yhteistyö on välttämätöntä. Viestinnän uskottavuus ja väestön henkinen kriisinkestävyys edellyttävät, että julkiset lausumat ja viranomaistoimet ovat keskenään johdonmukaisia. Kriisiviestinnän vastuut jakautuvat toimivaltaisen viranomaisen, asianomaisen ministeriön ja tarvittaessa valtioneuvoston viestintäosaston kesken. Poikkeusoloissa viestinnän johtaminen ja yhteensovittaminen perustuvat lisäksi erityiseen poikkeusolojen lainsäädäntöön.⁵

1.2 Viittomakieli vähemmistökielenä

Viittomakielilain (359/2015) 1 §:n mukaan Suomessa tunnustetaan kaksi kansallista viittomakieltä: suomalainen ja suomenruotsalainen viittomakieli. Viittomakieli on visuaalis-gesturaalinen kieli, jolla on oma kielioppinsa, rakenteensa ja ilmaisukeinonsa.⁶ Viittomakieli

---

¹ Tässä työssä käytetään termiä viestintä, sillä se on laajempi käsite kuin tiedottaminen. Viestintä kattaa kaikki erilaiset tilanteet ja toiminnot, joissa viranomaiset vastaanottavat, tuottavat ja jakavat informaatiota sekä luovat vuorovaikutusta kansalaisten kanssa. Valtioneuvoston kanslia 2002.

² Aine ym. 2011, s. 45.

³ Tampere ym. 2023, s. 7–8.

⁴ Valtioneuvoston kanslia 2023, s. 20.

⁵ Valtioneuvoston kanslia 2023, s. 20.

⁶ Kotimaisten kielten keskus 6.2.2026.

ei ole puhuttujen kielten vastine, vaan itsenäinen kielimuoto, joka välittyy näköaistin kautta ja rakentuu käsimuodoista, liikkeistä, sijainneista sekä ei-manuaalisista ilmeistä ja suun liikkeistä. Joillekin viittomakielisille henkilöille viittomakieli on ensisijainen tiedonsaannin ja vuorovaikutuksen kieli.⁷

Tässä yhteydessä on merkittävää, että viittomakielisen henkilön oikeus käyttää omaa kieltään ei edellytä suomen tai ruotsin kielen hallintaa. Suomessa kuurojen koulutushistoria on ollut vaihteleva, minkä seurauksena viittomakielisten luku- ja kirjoitustaidot suomen tai ruotsin kielessä eroavat yksilöittäin. Tämän vuoksi kirjallinen tiedonvälitys ei välttämättä tarjoa kaikille viittomakielisille yhdenvertaista pääsyä tietoon.⁸

Kielellisten oikeuksien näkökulmasta kysymys on samalla perusoikeuksien tosiasiallisesta toteutumisesta.⁹ Vaikka viittomakielisten oikeudet on tunnustettu perustuslain 17 §:n ja viittomakielilain avulla, niiden käytännön toteutuminen kriisitilanteissa edellyttää konkreettisia toimenpiteitä ja resurssien kohdentamista. Nykyinen sääntely on hajautettua, ja viittomakielisiä ei mainita nimenomaisesti kriisiviestintää koskevassa lainsäädännössä, mikä voi vaikuttaa oikeuksien yhdenvertaiseen toteutumiseen hätä- ja poikkeusoloissa.¹⁰ On myös havaittu, etteivät viranomaiset kaikilta osin ole tietoisia lain heille asettamista velvoitteista.¹¹

1.3 Viittomakielisten oikeuksien tarkastelu vammais- ja kielloikeuksien näkökulmasta

Viittomakielisten oikeuksia voidaan tarkastella kahdesta näkökulmasta: vammaisuuteen perustuvina oikeuksina sekä kielellisinä oikeuksina. Vammaisuusnäkökulmassa korostuvat esteettömyys, saavutettavuus ja yhdenvertaiset palvelut, jolloin viittomakielinen tulkkaus jäsentyy osaksi erityispalveluja, joilla pyritään turvaamaan palvelujen yhdenvertainen saatavuus.¹² Kielellisten oikeuksien näkökulmassa viittomakieli puolestaan ymmärretään

---

⁷ Sandler ym. 2006, s. 425.

⁸ Viittomakieliloikka 2010–2015, s. 20; Katsui ym. 2021.

⁹ HE 309/1993 vp, s. 75.

¹⁰ HE 294/2014 vp, 2.3 - Nykytilan arviointi: Hallituksen esityksen mukaan nykyinen sääntely ei vielä takaa oikeuksien kattavaa toteutumista koko maassa. Seuranta ja jatkotoimenpiteet ovat välttämättömiä, jotta oikeudet toteutuvat käytännössä, erityisesti kriisitiedotuksessa, jossa tiedon oikea-aikaisuus ja saavutettavuus ovat keskeisiä.

¹¹ HE 294/2014 vp, s. 5; Kuurojen liitto Ry Lausunto viittomakielilain arviointia varten oikeusministeriölle 6.10.2020, s. 5.

¹² Laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta 133/2010; hallintolaki 434/2003.

vähemmistökieleksi, jolloin viittomakielisillä on oikeus saada tietoa ja palveluja omalla kielellään samoin kuin muilla kielivähemmistöillä.¹³

Kriisiviestinnän kannalta näkökulmien välinen ero on merkityksellinen, sillä se vaikuttaa siihen, miten viranomaisten velvollisuudet viittomakielisen tiedon tuottamisessa ymmärretään ja toteutetaan. Kielellisten oikeuksien näkökulma korostaa viestinnän ennakoivaa ja yhdenvertaista toteuttamista, kun taas vammaisuusnäkökulma voi painottua enemmän yksittäisiin mukautuksiin ja palveluratkaisuihin. Tämä tulkintakehysten ero on keskeinen taustatekijä arvioitaessa kriisiviestinnän sääntelyn riittävyttä viittomakielisten kielellisten oikeuksien näkökulmasta.

Vammaisuuteen perustuva näkökulma sekä kielellinen ja kulttuurinen näkökulma eivät ole kuitenkaan toisiaan poissulkevia, vaan ne voivat ilmetä rinnakkaisina ja toisiaan täydentävinä lähestymistapoina. Näiden näkökulmien yhteensovittaminen on mahdollista myös oikeudellisessa sääntelyssä, eikä niiden välillä ole välttämätöntä ristiriitaa, mikä heijastaa myös niiden samanaikaista toteutumista yksilöiden arjessa.¹⁴

Tässä työssä tarkastelu kohdistuu ensisijaisesti viittomakielisten kielellisiin oikeuksiin. Kappaleessa 2.3 huomioidaan kuitenkin myös vammaisuuteen perustuva oikeudellinen sääntely, sillä tulkkauspalvelut ja hallinto-oikeudellinen kehys ovat pitkälti rakentuneet kyseisen lähestymistavan varaan.

1.4 Tutkimusmenetelmät, tutkimuskysymykset ja rajaus

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan, miten voimassa oleva oikeus kokonaisuutena turvaa viittomakielisten kielelliset oikeudet kriisiviestinnässä. Erityisesti arvioidaan, millaisia velvoitteita sääntely asettaa julkiselle vallalle viittomakielisen tiedonsaannin osalta poikkeusoloissa ja muissa vakavissa kriisitilanteissa, sekä miten nämä velvoitteet suhteutuvat perustuslain kielellisiin oikeuksiin ja julkisen vallan turvaamisvelvoitteeseen.

Viittomakielisten kielellisten oikeuksien vahvistaminen on noussut tavoitteeksi myös EU:n tasolla, sillä vammaisoikeuksien strategia (2021–2030) tukee viittomakielisten oikeuksien edistämistä unionissa.¹⁵ Kansallisesti valtioneuvoston kanslia on vuonna 2025 antanut suosituksen viittomakielien käytöstä valtion viestinnässä¹⁶, mutta viimeisin

---

¹³ Suomen perustuslaki 17 § 3 mom.; viittomakielilaki 359/2015.

¹⁴ Oikeusministeriö 2011, s.16.

¹⁵ Euroopan komissio 2021.

¹⁶ Valtioneuvoston kanslia 2025.

Viittomakielibarometri osoittaa, että kielelliset oikeudet eivät toteudu yhdenmukaisesti käytännössä.¹⁷ Sääntelyn kehittämispaineet näkyvät myös valmiuslain käynnissä olevassa uudistuksessa, johon sisältyy ehdotus viestintävelvollisuuden tehostamisesta poikkeusoloissa. Tätä tarkastellaan lähemmin luvussa 4. Tutkimusaihe on siten sekä oikeudellisesti että yhteiskunnallisesti ajankohtainen.

Tutkimustehtävä konkretisoituu seuraaviin kysymyksiin:

1. Turvaako voimassa oleva lainsäädäntö viittomakielisten kielelliset oikeudet kriisiviestinnässä perustuslain ja kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden edellyttämällä tavalla?
2. Onko viittomakielisten kielellisten oikeuksien turvaaminen kriisiviestinnässä sääntelyllisesti puutteellista, ja jos on, miten sääntelykehystä tulisi kehittää?

Tutkimus keskittyy suomalaiseen ja suomenruotsalaiseen viittomakieleen. Muut Suomen vähemmistökielet sekä yksityisten toimijoiden viestintä rajataan tarkastelun ulkopuolelle. Tutkimuksen metodisena lähtökohtana on lainoppi. Lainopin tehtävänä on oikeusnormien tulkinta ja systematisointi: tulkitseva lainoppi selvittää oikeuden pintatasolla voimassa olevien normien sisältöä, kun taas systematisoiva lainoppi muotoilee oikeudenalojen yleisiä oppeja, käsitteitä ja periaatteita.¹⁸ Tässä tutkimuksessa kriisiviestintää koskevaa sääntelyä systematisoidaan ja tulkitaan perusoikeusjärjestelmän valossa, minkä kautta arvioidaan, onko voimassa oleva sääntelykehys riittävä turvaamaan viittomakielisten kielellisen oikeuden saada tietoa kriisitilanteissa perustuslain edellyttämällä tavalla.

Toteuttaessa oikeudellista tutkimusta vähemmistön näkökulmasta on huomioitava vähemmistöön kuuluvien omat näkemykset sekä noudattaa tutkimuseettisiä periaatteita.¹⁹ Tutkimuksen aineistona toimivat kantelut, valtioneuvoston tekemät selvitykset ja vähemmistöjä edustavien liittojen kannanotot. Oikeudellisen tarkastelun kautta on pyritty luomaan objektiivinen kuva viittomakielisten kielellisistä oikeuksista.

---

¹⁷ Viittomakielibarometri 2024.

¹⁸ Tuori 2000, s. 303; Husa – Mutanen – Pohjolainen 2008, s. 20–25.

¹⁹ Ihmistieteiden eettisen ennakkoarvioinnin ohje 3/2019, TENK- Tutkimuseettinen Neuvottelukunta, s.7–8.

2. Viittomakielisten kielellisten oikeuksien normiperusta

2.1 Perustuslain 17 §:n 3 momentti ja 22 § viittomakielisten kielellisten oikeuksien perustana

PL 17 §:n 3 momentin mukaan viittomakielisten oikeudet turvataan lailla. HE 309/1993 vp. mukaan säännöksellä nostettiin viittomakieli osaksi perusoikeusjärjestelmää ja sääntely kirjoitettiin lainsäätäjään kohdistuvan toimeksiannon muotoon. Näin viittomakielisten kielelliset oikeudet saavat perustuslaintasoisen suojan. Tätä suojan sisältöä ja toteutusta täsmennetään muiden lakien avulla.

Perusoikeussäännökset on muotoiltu tietoisesti väljästi ja periaateluonteisesti. Niiden tarkoituksena ei ole antaa tyhjentävää normatiivista kuvausta oikeuden sisällöstä, vaan luoda perustuslaillinen kehys, joka täsmenyy lainsäädännössä ja oikeuskäytännössä.²⁰ Perustuslain systemaattinen tulkinta osoittaa, että kyse on vähintään oikeudesta käyttää omaa kieltä suhteessa julkiseen valtaan sekä oikeudesta saada viranomaistoimintaan liittyvää tietoa omalla kielellä. Kielellinen oikeus ei rajoitu pelkkään mahdollisuuden ilmaista itseään, vaan siihen sisältyy myös tiedollinen ulottuvuus: oikeus ymmärtää ja tulla ymmärretyksi viranomaisasioinnissa.²¹ Tämä tulkinta kytkeytyy perusoikeuksien yleiseen tarkoitukseen turvata yksilön tosiasiallinen mahdollisuus käyttää oikeuksiaan. Ilman kielellisesti saavutettavaa tietoa muut oikeudet, kuten osallistumisoikeudet tai oikeusturva, saattavat käytännössä jäädä osittain tai kokonaan toteutumatta.²²

PL 22 § täydentää PL 17 §:n sääntelyä asettamalla julkiselle vallalle yleisen velvollisuuden turvata perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Säännöksen soveltamisala on laaja: se kattaa paitsi perustuslaissa turvatut oikeudet myös Suomea velvoittavat kansainväliset ihmisoikeudet. Turvaamisvelvollisuus ei rajoitu kieltoon puuttua oikeuksiin, vaan se edellyttää aktiivisia toimia niiden tosiasiallisen toteutumisen varmistamiseksi. Julkisen vallan

---

²⁰ HE 309/1993 vp, s. 39–41.

²¹ Kielellisillä oikeuksilla on useita ulottuvuuksia: vapaus käyttää omaa kieltä, suoja kielelliseltä syrjinnältä, kielellisesti yhdenvertainen viranomaiskohtelu, oikeus kielelliseen identiteettiin, oikeus omakieliseen opetukseen ja tiedonsaantiin sekä oikeus poliittiseen ja yhteiskunnalliseen osallistumiseen omalla kielellä. Jyränki 1999, s. 92; Mancini – de Witte 2008, s. 248–249.

²² Scheinin ym. 2011, kappale: Kielellisten oikeuksien ulottuvuuksista.

on siten ryhdyttävä tarvittaviin lainsäädännöllisiin, hallinnollisiin ja organisatorisiin toimenpiteisiin, jotta perusoikeudet eivät jää muodollisiksi.²³

PL 22 § on luonteeltaan epäitsenäinen normi, sillä sen soveltaminen edellyttää viittausta johonkin aineelliseen perusoikeussääntöön tai kansainväliseen ihmisoikeusmääräykseen. Se ei itsessään määrittele oikeuden sisältöä, mutta se vahvistaa ja tehostaa muiden perusoikeussääntösten velvoittavuutta. Turvaamisvelvollisuus ulottuu myös sellaisiin oikeuksiin, joissa ei ole nimenomaista toimeksiantoa lainsäätäjälle. Näin ollen velvoite koskee esimerkiksi kielellisiä ja kulttuurisia oikeuksia sekä oikeusturvaa.²⁴

Perusoikeusuudistuksen esitöissä turvaamisvelvollisuus liitettiin nimenomaisesti perusoikeuksien tosiasialliseen toteutumiseen. Hallituksen esityksessä todettiin, että velvollisuus saattaa edellyttää julkiselta vallalta aktiivisia toimia oikeuksien suojaamiseksi ulkopuolisilta loukkauksilta sekä oikeuksien käyttämisedellytysten luomiseksi.²⁵ Tämä korostaa sitä, että perusoikeuksien tehokas toteutuminen ei aina synny pelkästään kieltonormeista, vaan edellyttää myös positiivista sääntelyä ja konkreettisia toimenpiteitä.²⁶

PL 17 §:n 3 momentti ja 22 § muodostavat yhdessä perusoikeudellisen kehyksen viittomakielisten kielellisille oikeuksille. Ensiksi mainittu tunnustaa oikeuden perustuslain tasolla ja edellyttää sen turvaamista lailla, kun taas jälkimmäinen velvoittaa julkisen vallan huolehtimaan siitä, että oikeus toteutuu myös käytännössä. Tämä normatiivinen kokonaisuus ei kuitenkaan yksin ratkaise sitä, miten oikeus konkretisoituu viranomaisten viestinnässä tai kriisitilanteissa, vaan edellyttää täsmentävää lainsäädäntöä ja johdonmukaista toimeenpanoa.

2.2 Viittomakielilaki perustuslakia täydentävänä lakina

PL 17 §:ää täydentää viittomakielilaki, jonka tavoitteena on edistää viittomakieltä käyttävien mahdollisuuksia käyttää omaa kieltään ja saada tietoa omalla kielellään. Laki kohdistuu ensisijaisesti viranomaisiin ja julkisen vallan toimintaan, ja sen keskeisenä lähtökohtana on kielellisten oikeuksien edistäminen ja turvaaminen osana perusoikeusjärjestelmää.

---

²³ Scheinin ym. 2011, kappale 18; Myös Kaarlo Tuori on huomionnut, että TSS-oikeudet ovat perustuslaillisia toimeksiantoja viranomaisille. Tuori 2002, s. 49–90.

²⁴ Scheinin ym. 2011, kappale 18.

²⁵ PeVL 27/2010 vp. Perustuslain 22 §:n turvaamisvelvollisuutta on tulkittu laajasti, ja sen katsotaan voivan velvoittaa myös yksityisiä toimijoita kohtuullisiin toimiin perusoikeuksien toteutumisen edistämiseksi. Esimerkiksi perustuslakivaliokunta on perustellut velvoitetta liittää ääni- ja tekstityspalveluja ohjelmistoihin, jotta näkö- ja kuulovammaisten sekä viittomakielisten kielelliset oikeudet toteutuvat 17 §:n 3 momentin ja 22 §:n mukaisesti.

²⁶ HE 309/1993 vp, s. 75.

Viittomakielilaki on suppea ja se sisältää vain viisi pykälää.²⁷ Ainoastaan 3 § sisältää varsinaisen sisältösäännöksen, joka asettaa viranomaisille velvoitteen edistää viittomakieltä käyttävien mahdollisuuksia käyttää omaa kieltään ja saada tietoa omalla kielellään.²⁸

HE 294/2014 vp. mukaan lain keskeinen tavoite oli varmistaa viittomakielisten oikeuksien toteutuminen käytännössä sekä lisätä viranomaisten tietoisuutta viittomakielisestä kieli- ja kulttuuriryhmästä. Esityksessä korostetaan, että lain soveltaminen koskee viranomaisia ja julkisen vallan käyttöä, mutta sen vaikutus ei rajoitu yksinomaan tulkkauspalveluihin, vaan kattaa laajemmin tiedonsaannin ja viestinnän järjestämisen.

Perusoikeussäännösten tavoin myös viittomakielilaki edellyttää tuekseen täsmentävää lainsäädäntöä ja johdonmukaista hallinnollista toimeenpanoa. Viittomakielilaki ilmentää normatiivista tavoitetilaa ja asettaa viranomaisille edistämisvelvoitteen, mutta sen tosiasiallinen vaikuttavuus riippuu sitä täydentävästä sääntelystä sekä viranomaisten soveltamiskäytännöstä, jonka merkitys korostuu erityisesti kriisiviestinnän kontekstissa.

2.3 Kielelliset oikeudet hallintoasioinnissa

Viittomakielisten kielellisten oikeuksien käytännön toteutumista täydentää Laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta (133/2010), jonka tarkoituksena on turvata vammaisille henkilöille mahdollisuus viestiä ja saada palveluja kielellisesti saavutettavalla tavalla. Lain tavoitteena on edistää yhdenvertaisuutta ja osallisuutta sekä mahdollistaa se, että viittomakieliset voivat käyttää perusoikeuksiaan tosiasiallisesti.²⁹ HE 220/2009 vp. mukaan keskeistä on turvata yksilön mahdollisuus hoitaa asioitaan, osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan sekä saada turvallisuutta, terveyttä ja muita keskeisiä oikeushyviä koskevaa tietoa ymmärrettävässä muodossa. Laki rakentuu subjektiivisen oikeuden varaan: tulkkauspalvelun saaminen ei ole viranomaisen harkinnanvaraista, vaan laissa säädetyin edellytyksin yksilöllä on oikeus palveluun. Samalla sääntely kuitenkin kohdistuu ensisijaisesti yksilön kommunikointimahdollisuuksien turvaamiseen tietyssä laissa määritellyssä laajuudessa, eikä se muodosta yleistä velvoitetta tuottaa kaikkea viranomaisviestintää viittomakielellä.³⁰

---

²⁷ 1 § sisältää määritelmät (viittomakieli, viittomakielinen henkilö), 2 § määrittelee lain tarkoituksen, 4 § listaa lain soveltamisalaan kuuluvan voimassa olevan lainsäädännön, ja 5 § säätelee lain voimaantuloa.

²⁸ Yhdenvertaisuusvaltuutettu 31.8.2020.

²⁹ HE 220/2009 vp, s. 6.

³⁰ HE 220/2009 vp, s. 15.

HL puolestaan asettaa viranomaisille yleisen velvoitteen huolehtia siitä, että hallintoasioissa käytettävä kieli on asiallista, selkeää ja ymmärrettävää. HL 5 luvun 26 § sisältää säännökset tulkitsemis- ja käännöspalveluista tilanteissa, joissa asianosainen ei kykene ymmärtämään viranomaisessa käytettävää suomen tai ruotsin kieltä. Viranomaisen on huolehdittava tulkitsemisesta ja kääntämisestä erityisesti silloin, kun asia tulee vireille viranomaisen aloitteesta, ja palvelu on tällöin asianosaiselle maksutonta. Säännös koskee myös niitä ryhmiä, joiden kielelliset oikeudet on tunnustettu perustuslain 17 §:ssä, kuten viittomakieltä käyttävät henkilöt, sekä näkö-, kuulo- ja puhevammaiset henkilöt, joiden mahdollisuudet osallistua hallintomenettelyyn muutoin olisivat rajoittuneet.³¹

Mikäli asianosainen hallitsee suomen tai ruotsin kielen, hänellä ei HL 26 §:n mukaan, saamelaisia koskevia erityissäännöksiä lukuun ottamatta, ole oikeutta käsitellä hallintoasiaansa omalla kielellään. Hänen oikeutensa rajoittuu tällöin tulkkaus- ja käännöspalvelujen saamiseen. HL 26 §:n mukaan viranomaisen velvollisuutena on varmistaa, että asianosaiset ymmärtävät asian luonteen ja asemansa sen käsittelyssä sekä voivat valvoa oikeuksiaan.

Yhdessä tarkasteltuina tulkkauspalvelulaki ja hallintolain 26 § muodostavat mekanismin, jonka tarkoituksena on turvata viittomakielisten mahdollisuus asioida viranomaisten kanssa ja ymmärtää hallinnollisia päätöksiä. Sääntely painottuu kuitenkin yksittäisiin asiointitilanteisiin ja hallintomenettelyyn, eikä se sellaisenaan kata kaikkea viranomaisten yleisluonteista viestintää.

2.4 Kansainvälisen sääntelyn merkitys ja rajat viittomakielisten kielellisten oikeuksien turvaamisessa kansallisella tasolla

Kulttuuriset ja kielelliset oikeudet ovat suojattuja sekä kansallisella että laajasti kansainvälisellä tasolla.³² Euroopan neuvostossa on hyväksytty vähemmistöjen kielellisiin oikeuksiin keskittyviä sopimuksia, ja lisäksi useat yleiset kansainväliset ihmisoikeussopimukset sisältävät kieleen ja kulttuuriin liittyviä suojamääräyksiä. Suomea sitovat useat kansainväliset sopimukset, jotka edellyttävät viittomakielisten kielellisten

---

³¹ Mäenpää 2023, s. 434–435.

³² Esimerkiksi kielellisiä oikeuksia sivutaan Euroopan neuvoston alaisissa Euroopan ihmisoikeussopimus (yleissopimus ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi, 18–19/1990) sekä uudistetussa Euroopan sosiaalinen peruskirjassa (SopS 78/2002 ja 80/2002). Myös taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus SopS 6/1976 ovat merkityksellisiä kielellisten oikeuksien kannalta.

oikeuksien tunnustamista ja toteutumisen turvaamista. Keskeinen instrumentti on YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus (CRPD), joka astui voimaan 2016. Sen 9 artikla koskee esteettömyyttä ja 21 artikla velvoittaa sopimusvaltioita edistämään viittomakieliä sekä varmistamaan, että vammaiset henkilöt voivat saada tietoa heille soveltuvassa muodossa. Sopimus ei rajoitu syrjinnän kiellon toteuttamiseen, vaan edellyttää aktiivisia toimia tiedonsaannin turvaamiseksi ja esteiden poistamiseksi.³³

Lisäksi YK:n alaisen kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimuksen (lyh. KP-sopimus) sen 27 artikla ja siihen liittyvä valvontamekanismi täydentävät kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden kokonaisuutta, mikä asettaa Suomelle velvoitteita turvata vähemmistöjen kielelliset oikeudet myös viittomakielisten osalta.³⁴ Kansainvälinen oikeus toimii perustana perustuslain 17 §:ssä ja viittomakielilaissa tunnustetuille oikeuksille sekä velvoittaa julkisen vallan ryhtymään toimiin kielellisen saavutettavuuden varmistamiseksi.³⁵

Kansainvälinen sääntely turvaa kielellisiä oikeuksia pääosin vähimmäistasoisesti. Normien yleisluonteisuus sekä valtioille jätetty harkintamarginaali merkitsevät, että oikeuksien täsmällinen sisältö ja toteuttamistavat jäävät pitkälti kansallisen sääntelyn varaan.³⁶ Euroopan neuvoston vähemmistökieliä koskevat sopimukset asettavat lähinnä minimistandardeja eivätkä muodosta kattavaa ja systemaattista normikokonaisuutta yksilöllisistä kielellisistä oikeuksista. Vaikka sääntelyä on runsaasti, tällä hetkellä eurooppalaisessa tai kansainvälisellä tasolla ei ole olemassa vahvaa, yhtenäistä ja kokonaisvaltaista sääntelykehystä, joka määritteli yksilöiden kielelliset oikeudet johdonmukaisesti.³⁷ Näin ollen oikeuksien laajuus ja tosiasiallinen toteutuminen määräytyvät ensisijaisesti kansallisessa oikeusjärjestyksessä. Suomessa vähemmistökielten asema on turvattu perustuslaissa ja muussa lainsäädännössä kansainvälisiä velvoitteita konkreettisemmin ja velvoittavammin.³⁸

---

³³ YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista (SopS 26/2016).

³⁴ Asetus kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen sekä siihen liittyvän valinnaisen pöytäkirjan voimaansaattamisesta.

³⁵ Ks. tarkemmin kansainvälisestä sääntelystä HE 294/2014 vp 2.2 - Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö.

³⁶ Vähemmistö-termiä ei ole kansainvälisesti yhdenmukaisesti määritelty, joten valtioilla on laaja harkintavaltia vähemmistöjen määrittelyssä. Vaikka kansallinen järjestelmä voi tunnustaa vähemmistöjen suojelun, niiden oikeudellinen olemassaolo edellyttää valtion aktiivista päätöstä. Vähemmistöjen oikeudet voivat myös vaihdella ryhmittäin, ja erot voivat johtua historiallisista, poliittisista, taloudellisista ja määrällisistä tekijöistä. Henrard 2003, s. 38–39; Mancini – de Witte 2008, s. 254.

³⁷ Mancini – de Witte 2008, s. 250.

³⁸ Dahlberg 2024, s. 9.

3. Kriisiviestinnän sääntelyn riittävyys viittomakielisten kielellisten oikeuksien näkökulmasta

3.1 Perusoikeusjärjestelmän antaman suojan riittävyys kriisitilanteissa

PL 17 §:n 3 momentti sisältää niin sanotun sääntelyvarauksen, jonka merkitys on kaksitahoinen. Momentti asettaa lainsäätäjälle nimenomaisen velvoitteen säätää lailla perusoikeuden tarkemmat soveltamissäännökset, kuten viittomakieltä käyttävien sekä muiden tulkitsemis- ja käänösapua tarvitsevien henkilöiden oikeudet. Toisaalta momentti antaa lainsäätäjälle harkintavaltaa määritellä perusoikeuden konkreettinen ulottuvuus, esimerkiksi rajaamalla kielen käyttämisen tiettyihin asioihin tai viranomaisiin. Perusoikeussäännös ei itsessään riitä turvaamaan perusoikeuden tosiasiallista toteutumista, vaan se tarvitsee tuekseen täsmentävää lainsäädäntöä.³⁹ Yhdistettynä perustuslain 22 §:n yleiseen turvaamisveloitteeseen sääntelyvaraus luo rakenteelliset ja normatiiviset edellytykset perusoikeuksien käytännön toteutumiselle.

Soveltaen tätä pohjaa se merkitsee, että viittomakielisten oikeus saada tietoa omalla kielellään, myös kriisitilanteissa, ei perustu yksinomaan perustuslakiin, vaan edellyttää täsmentävää erityislainsäädäntöä ja johdonmukaista viranomaiskäytäntöä. Perusoikeuden tosiasiallinen toteutuminen kriisiolosuhteissa on siten riippuvaista siitä, miten erityislainsäädäntö, kuten viittomakielilaki ja vaaratiedotetta koskevat säännökset soveltuvat käytännössä.

PL 17 §:n 3 momentin tulkintaa vaikeuttaa se, että säännöksestä on muodostunut niukasti oikeuskäytäntöä, eikä sitä koskevaa oikeuskirjallisuutta ole laajasti saatavilla. Oikeuskäytännössä tarkastelu onkin kohdistunut pääasiassa saamelaisiin ja viittomakielisiin. Tämän vähäisen tulkinta-aineiston vuoksi säännöksen täsmällinen sisältö ja sen normatiivinen ulottuvuus ovat jääneet osin avoimiksi.⁴⁰

3.2 Viittomakielilain edistämisvelvoitteen rajat kriisiviestinnässä

Viittomakielilaki toimii Suomessa keskeisenä lakina, jonka tehtävänä on edistää viittomakieltä käyttävien mahdollisuuksia käyttää omaa kieltään viranomaisissa ja saada tietoa omalla kielellään. Lain sisällön tarkastelu osoittaa kuitenkin, että sen sääntely on

---

³⁹ PeVM 25/1994 vp; Viljanen 2001, s. 5–6; Sakslin 1999, s. 5–6 (viittaus lähteestä Dahlberg 2024).

⁴⁰ Valtioneuvosto 2022, s. 20.

luonteeltaan yleisluontoinen: se asettaa viranomaisille edistämisvelvoitteen, mutta ei muodosta subjektiivista oikeutta saada tietoa viittomakielellä kaikissa tilanteissa.⁴¹

Viittomakielilain 3 § on ainoa varsinainen sisältösäännös, joka konkretisoi edistämisvelvoitteen, mutta sen soveltaminen on riippuvainen viranomaisen harkintavallasta ja resursseista, eikä laki määrittele yksityiskohtaisesti, miten velvoite tulee käytännössä toteuttaa erityisesti kriisi- ja poikkeusoloissa. Säännös on muotoiltu yleiseen muotoon.

Yhdenvertaisuusvaltuutetun selvityksen mukaan viittomakielilain voimaantulo ei tuonut viittomakielisille uusia konkreettisia oikeuksia, vaan vahvisti lähinnä viranomaisten velvollisuutta huomioida kielelliset oikeudet osana yleistä yhdenvertaisuuden edistämistä.⁴² Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) asettaa jo yleisen velvoitteen edistää yhdenvertaisuutta, mukaan lukien kielelliset oikeudet, mikä rajaa viittomakielilain edistämismääräyksen erillisyyden ja konkreettisen vaikuttavuuden. Yhdenvertaisuusvaltuutettu on katsonut, että viittomakielilain suurin arvo sisältyy viittomakielilakia koskevaan perustuslakivaliokunnan mietintöön sekä sivistysvaliokunnan lausuntoon.⁴³

Viittomakielilain käytännön merkityksen on arvioitu jääneen osin symboliseksi.

Viranomaisten ymmärrys edistämisvelvollisuuden konkreettisesta sisällöstä on osin havaittu puutteellisuutta. Samalla perus- ja ihmisoikeuksia koskeva tietoisuus näyttäytyy vaihtelevana, eikä vammaisuuteen liittyvien kysymysten ja kielellisten oikeuksien välinen rajanveto ole kaikilta osin selkeä.⁴⁴ Esimerkkinä voidaan todeta, että henkilöt, joiden kansalliskielenä hallitseva kieli on suomi tai ruotsi, eivät hallintolain tai tulkkauspalvelulain mukaisesti tällä hetkellä voi käyttää viranomaisasioinnissa äidinkieltään viittomakieltä.⁴⁵

Viittomakielilain edistämisvelvoite on luonteeltaan ensisijaisesti ohjelmallinen. Se toimii perustuslain 17 §:n 3 momentin sekä 22 §:n julkiselle vallalle asettaman yleisen turvaamisvelvoitteen täytäntöönpanoa ohjaavana normatiivisena kehyksenä, mutta ei sellaisenaan muodosta yksityiskohtaista eikä välittömästi sovellettavaa sääntelyä viittomakielisten tiedonsaannin toteuttamisesta eri tilanteissa.⁴⁶ Näin ollen viittomakielisten kielellisten oikeuksien konkreettinen turvaaminen kriisitilanteissa edellyttää ohjelmallisen

---

⁴¹ PeVL 26/2017 vp; HE 294/2014 vp, s. 61–64.

⁴² Yhdenvertaisuusvaltuutettu 31.8.2020.

⁴³ Yhdenvertaisuusvaltuutettu 31.8.2020. Ks. PeVM 10/2014 vp. sekä SiVL 16/2014 vp.

⁴⁴ Valtioneuvosto 2022, s. 50.

⁴⁵ Esimerkiksi Coda-lasten (kuurojen kuuleva lapsi) kielellisiä oikeuksia ei käytännössä ymmärretä.

⁴⁶ Dahlberg 2024, s. 55–60; HE 294/2014 vp.

sääntelyn ohella täsmentävää erityislainsäädäntöä, selkeitä hallinnollisia menettelyjä sekä toimivia teknisiä ratkaisuja, joilla varmistetaan yhdenvertainen ja reaaliaikainen tiedonsaanti.

Käytännön toteutumisessa on kuitenkin havaittu puutteita. Eduskunnan perustuslakivaliokunta on useissa lausunnoissaan korostanut viranomaisten velvollisuutta edistää viittomakieltä käyttävien mahdollisuuksia saada tietoa omalla kielellään.⁴⁷ Valiokunnan kannanotot perustuvat viittomakielilakiin sekä yhdenvertaisuuslakiin, joiden mukaisesti viranomaisten on toiminnassaan turvattava kielellinen yhdenvertaisuus. Lausuntokäytäntö osoittaa, että voimassa oleva normatiivinen kehys ei yksin riitä, vaan oikeuksien tosiasiallinen toteutuminen edellyttää viranomaisten aktiivista toimintavelvoitteen täyttämistä erityisesti kriisiviestinnän kontekstissa. Myös YK:n vammaissopimuksen komitea on vuoden 2025 päätelmissään kiinnittänyt huomiota Suomen puutteisiin viittomakielisten oikeuksien käytännön toteutumisessa, mikä vahvistaa kansallisen lausuntokäytännön osoittamaa kuvaa sääntelyn riittämättömyydestä.⁴⁸

3.3 Kielellisten oikeuksien toteutuminen kriisiviestinnän sääntelyssä

Suomessa ei ole yhtä kattavaa kriisiviestintälakia, vaan sääntely rakentuu useista erillisistä laeista, joista yksikään ei mainitse viittomakieltä nimenomaisesti kriisiviestinnän yhteydessä. Perustuslain säännökset ja viittomakielilaki muodostavat viittomakielisten kielellisille oikeuksille perustan, mutta ne eivät sisällä yksityiskohtaisia säännöksiä oikeuksien konkreettisesta toteuttamistavasta kriisitilanteissa. Oikeuden täsmällinen sisältö ja soveltamisala määräytyvät osana laajempaa normikokonaisuutta, minkä vuoksi arviointi edellyttää myös muun relevantin lainsäädännön huomioon ottamista.

3.3.1 Hallintomenettely ja asianosaisuuteen sidottu tulkkaus-oikeus

HL 9 § velvoittaa viranomaisia huolehtimaan siitä, että heidän käyttämänsä kieli on asiallista, selkeää ja ymmärrettävää. Lisäksi lain 26 §:ssä säädetään tulkitsemis- ja käännösavun järjestämisestä tilanteissa, joissa asianosainen ei kykene ymmärtämään viranomaisessa käytettävää kieltä. Nämä säännökset muodostavat viittomakielisten henkilöiden kannalta keskeisen oikeudellisen perustan. Niiden soveltaminen edellyttää kuitenkin lähtökohtaisesti

---

⁴⁷ Ks. PeVL 26/2017 vp; PeVL 65/2018 vp; PeVL 27/2020 vp.

⁴⁸ Committee on the Rights of Persons with Disabilities 2025, s. 5–6.

asianosaisasemaa, jolloin oikeus tulkkaukseen ja käännökseen konkretisoituu yksittäisessä hallintoasiassa: muissa tilanteissa kysymys jää pitkälti viranomaisen harkintavallan varaan.⁴⁹

Tämä merkitsee, että hallintolain säännösten tarkoitus reaaliaikaisessa hätä- ja poikkeusviestinnässä on rajallinen sekä tulkinnanvarainen. Laki ei sisällä nimenomaisia velvoitteita siitä miten viittomakielinen tiedonsaanti kriisitilanteissa tulisi turvata, vaan toteutuminen riippuu käytännössä viranomaisen tulkinnasta, resursseista ja hallinnollisista järjestelyistä.

3.3.2 Yhdenvertaisuuden toteutuminen kriisiviestinnässä ja sen valvonta

Yhdenvertaisuuslaki täydentää hallintolain säännöksiä ja edistää yhdenvertaisuusperiaatteen toteutumista hallintoasioinnissa.⁵⁰ Yhdenvertaisuuslain 8 §:n mukaisesti viranomaisen on huolehdittava, ettei henkilöitä syrjitä heidän kielellisten tai muiden erityistarpeidensa perusteella.⁵¹ Vaikka tämä velvoite on merkittävä, sen konkreettinen vaikutus kriisitilanteissa on rajallinen. Se ei anna yksilölle subjektiivista oikeutta viittomakieliseen kriisiviestintään. Näin ollen yhdenvertaisuuslain turvaama suoja on ensisijaisesti periaatteellinen, ja sen toteutuminen käytännössä riippuu viranomaisten ennakoivasta suunnittelusta ja hallinnollisista ratkaisuista. Tässä yhteydessä keskeinen erottelu muodollisen ja tosiasiallisen yhdenvertaisuuden välillä korostuu.⁵² Viranomaisen voi muodollisesti toteuttaa yhdenvertaisuutta tarjoamalla saman tiedon kaikille, ei tämä välttämättä takaa tosiasiallista yhdenvertaisuutta, mikä edellyttäisi tiedon saavutettavuutta ja ymmärrettävyyttä eri väestöryhmille myös kiireellisissä tilanteissa.

Laki velvoittaa lisäksi viranomaisia arvioimaan ja edistämään yhdenvertaisuutta toiminnassaan.⁵³ Tämä koskee myös kieleen ja vammaisuuteen liittyviä tilanteita. Kriisiviestinnässä yhdenvertaisuuslain merkitys ilmenee velvoitteena varmistaa, ettei mikään väestöryhmä jää tosiasiallisesti tiedonsaannin ulkopuolelle.⁵⁴ Yhdenvertaisuuslain sekä toteutumista valvoo yhdenvertaisuusvaltuutettu. Valvonta on kuitenkin enimmäkseen luonteeltaan jälkikäteistä, eikä valtuutettu kykene puuttumaan reaaliaikaisesti kriisitilanteessa

---

⁴⁹ Lain esitöiden mukaan oikeus viranomaisen järjestämään tulkittamiseen ja kääntämiseen edellyttää, että sillä, joka tarvitsee tulkittamis- tai kääntämisapua, on kyseisessä asiassa asianosaisasema. HE 72/2002 vp, s. 83.

⁵⁰ Kulla – Salminen 2024, s. 116.

⁵¹ Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014 8 §; ks. myös Suomen perustuslaki 731/1999 6 § ja 17 § 3 mom.

⁵² Kulla – Salminen 2024, s. 119.

⁵³ HE 19/2014 vp, yleisperustelut, jakso 3.3 Viranomaisen edistämismääräyksiä.

⁵⁴ Suomen perustuslaki 731/1999 12 § ja 22 §; ks. myös YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus SopS 26–27/2016 9, 11 ja 21 artikla.

tapahtuvaan viestinnän puutteeseen, mikä heikentää sen käytännön merkitystä kiireellisissä tilanteissa.⁵⁵ Tämä korostaa ennakoivan suunnittelun merkitystä, jota toteutetaan yhdenvertaisuuslain edellyttämien yhdenvertaisuussuunnitelmien kautta.

Yhdenvertaisuussuunnitelmasta säädetään yhdenvertaisuuslaissa.

Yhdenvertaisuussuunnitelman tarkoituksena on yhdenvertaisuuslain mukaisesti syrjinnän ennaltaehkäisy ja yhdenvertaisuuden edistäminen toiminnan tasolla, minkä vuoksi suunnitelma jää luonteeltaan yleisluonteiseksi eikä siinä tyypillisesti määritellä kriisitilanteisiin liittyviä viestinnän operatiivisia toteutusmalleja.

Yhdenvertaisuuslain sääntely ei myöskään toimi tyhjiössä, vaan se kytkeytyy vaaratiedotelakiin ja digipalvelulakiin, jotka ohjaavat viranomaisviestintää eri näkökulmista. Näiden normien välinen suhde on kuitenkin osin hajautunut, eikä sääntely muodosta selkeää kokonaisuutta kriisiviestinnän yhdenvertaisuuden varmistamiseksi. Tämän vuoksi yhdenvertaisuus kriisiviestinnässä jää tämänkin osalta pitkälti epäsuoran sääntelyn ja viranomaisen harkintaan.

3.3.3 Digitaalinen saavutettavuus ja reaaliaikaisen hätäviestinnän riittämättömyys

Digitaalisen viestinnän sääntelykehys muodostuu useista erillisistä laeista, joista keskeisimmät hätäviestinnän kannalta ovat laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta (306/2019), (Digipalvelulaki), sekä vaaratiedotelaki (466/2012). Digipalvelulaki 3 luku sekä 3 a luku velvoittavat julkisen hallinnon tekemään verkkopalveluistaan saavutettavia ja pyrkivät turvaamaan niiden saavutettavuuden ja esteettömyyden. Saavutettavuusvaatimukset koskevat esimerkiksi tekstityksiä ja teknisiä ratkaisuja, mutta laki ei sisällä nimenomaista velvoitetta tuottaa sisältöä viittomakielellä. Säännökset kohdistuvat ensisijaisesti pitkäkestoisiin digitaalisiin palveluihin, kuten verkkosivustoihin, sähköisiin hakemuksiin ja palveluportaaleihin, eivätkä ne kata välittömiä, reaaliaikaisia tiedotteita, kuten radiossa, televisiossa tai mobiililaitteissa annettavia vaaratiedotteita.

Vaaratiedotteesta annettu laki (466/2012) määrittelee oikeudellisen kehyksen, jonka puitteissa viranomaiset tiedottavat vaara- ja onnettomuustilanteista. Sääntelyn tarkoituksena on varmistaa, että väestölle välitettävä informaatio on oikea-aikaista, asianmukaista ja toimivaltaisten viranomaisten tuottamaa. Lain tavoitteena on varmistaa, että viranomaiset voivat radiossa ja televisiossa välittää väestölle turvallisuuteen, terveyteen ja omaisuuteen

---

⁵⁵ Laki yhdenvertaisuusvaltuutetusta 1326/2014; Kulla – Salminen 2024, s. 410.

liittyvää tietoa tehokkaasti ja selkeästi, samalla huolehtien kielilainsäädännön mukaisista velvoitteista. Vaaratiedote määritellään lain 2 §:ssä viranomaisen antamaksi tiedotteeksi, jonka tarkoituksena on varoittaa välittömästä vaarasta ja antaa asianmukaiset toimintaohjeet, sekä tarvittaessa tiedottaa vaaran päättymisestä. Lain 4 § edellyttää, että vaaratiedote annetaan vain, kun se on välttämätöntä väestön varoittamiseksi, esimerkiksi hengen, terveyden tai merkittävän omaisuuden vaaran uhatessa.

Vaaratiedotteiden antaminen kuuluu lain 3 §:n mukaan tietyille viranomaisille, kuten pelastusviranomaisille, poliisille ja rajavartiolaitokselle, ja ne välitetään Häätäkeskuslaitoksen kautta eteenpäin Yleisradiolle.⁵⁶ Häätäkeskuslaitos voi lain 8 §:n mukaan tarvittaessa avustaa vaaratiedotteen kääntämisessä toiselle kansalliskielelle (suomi tai ruotsi), mutta päävastuu käännösten oikeellisuudesta säilyy tiedotteen antavalla viranomaisella. Lain 6 § velvoittaa antamaan vaaratiedotteen molemmilla kansalliskielillä, mutta laissa ei mainita viittomakieltä. Tämä rajaus luo käytännön ongelman, sillä viittomakieliset kansalaiset eivät automaattisesti kuulu lain suojaaman tiedonsaannin piiriin. Vaaratiedotelaki, kuten muutkin viestintää koskevat lait synnyttävät näin rakenteellisen tulkinnanvaraisuuden, joka korostuu erityisesti tilanteissa, joissa kriittisen tiedon välitys viittomakielellä olisi elintärkeää yksilön turvallisuuden ja yhdenvertaisen kohtelun varmistamiseksi.⁵⁷

Erityistä huomiota edellyttävät myös käytännön viestintäkanavat ja tavat, joilla kriisiviestintää toteutetaan.⁵⁸ Reaaliaikaiset hätätilanteet edellyttävät välitöntä ja selkeää viestintää, jotta voidaan välittää esimerkiksi tekstiviestien, hälytyssovellusten tai sähköisten ilmoitusjärjestelmien kautta.⁵⁹ Nykyiset viestintää ohjaavat säädökset, ohjeet ja suositukset eivät kuitenkaan sisällä selkeitä velvoitteita näiden kanavien kielellisestä saavutettavuudesta viittomakielisille, mikä johtaa siihen, että kyseiset seikat on jätetty muiden säädösten varaan. Tämä tarkoittaa, että viittomakielisten mahdollisuus saada kriittistä tietoa ajoissa perustuu

⁵⁶ Yleisradion toimintaa ei käsitellä tässä työssä tarkemmin, mutta huomionarvoista on, että Laki Yleisradio Oy:stä mainitaan 7 §:ssä, että ohjelmatoiminnassa kohdellaan yhtäläisin perustein suomen- ja ruotsinkielistä väestöä, tuottaa palveluja saamen, romanin ja viittomakielellä sekä soveltuvin osin myös maan muiden kieliryhmien kielellä.

⁵⁷ Kuurojen Liitto on lausunnossaan valmiuslain uudistamisesta 27.2.2026 huomionnut, että varautumiseen kuuluu myös avun hälyttäminen, mutta Petteri Orpon hallitusohjelman keskeiset toimet, kuten videopuhelut hätäilmoituksissa ja vaaratiedotejärjestelmän uudistus, eivät ole edenneet, minkä vuoksi niiden edistämistä on syytä tarkastella erityisesti kuurojen ja kuulovammaisten turvallisuuden varmistamiseksi.

⁵⁸ Valtioneuvoston kanslia 2019, s. 25–28.

⁵⁹ Kielikertomusten ja barometrien mukaan viittomakielisten hätäviestintä ja kriisitiedotus ovat olleet puutteellisia. Vuonna 2018 käyttöön otettu 112-SMS-järjestelmä ja vuonna 2021 käynnistynyt Kelan ja Häätäkeskuslaitoksen pilotti ovat parantaneet tilannetta, mutta palvelut ovat olleet rajattuja esimerkiksi kielen ja saatavuusajan osalta. Yhdenvertaisuusvaltuutettu on korostanut, että hätäviestintä järjestetään pysyvästi ja ympärivuorokautisesti, ilman ennakkorekisteröintiä, ja että se kattaa molemmat viittomakielet.

pitkälti viranomaisen omaan harkintaan, resurssien saatavuuteen ja organisaation ennakkosuunnitteluun.⁶⁰ Erityisesti reaaliaikainen kriisiviestintä, johon liittyy nopea tiedonvälitys ja välitön reagointi, jää tämän sääntelyn ulkopuolelle.⁶¹

3.4 Kielellisten oikeuksien toteutuminen pandemian aikaisessa kriisiviestinnässä

Suomessa on todettu poikkeusolot COVID-19-pandemian aikana, jolloin sovellettiin poikkeusolojen lainsäädäntöä.⁶² Pandemian aikana valtioneuvoston keskeiset tiedotustilaisuudet sisälsivät johdonmukaisesti viittomakielen tulkkauksen, ja tulkkaus esitettiin televisioituissa lähetyksissä näkyvänä osana viranomaisviestintää.⁶³ Käytäntö poikkesi aiemmasta, jossa viittomakielinen tulkkaus ei ollut systemaattinen osa kansallista kriisiviestintää.⁶⁴ Tämä viittaa siihen, että viittomakielisen kriisiviestinnän toteuttaminen ei näyttäydä organisatorisesti tai teknisesti mahdottomana, vaan kysymys kytkeytyy pikemmin normatiiviseen ohjaukseen ja hallinnollisiin priorisointeihin. Tässä yhteydessä vuoden 2019 ensimmäistä kertaa julkaistu valtionhallinnon viestintäsuositus edustaa merkittävää edistysaskelta ja oli syy lisääntyneelle viittomakieliselle viestinnälle pandemian aikana.

Pandemian aikainen viestintä koettiin viittomakielisten keskuudessa pääosin onnistuneena ja saavutettavana.⁶⁵ Tämän jälkeen viittomakielistä viestintää koskevaa ohjeistusta on täsmennetty erillisellä suosituksella, jossa korostetaan viittomakielisen tiedonvälityksen vahvistamista.⁶⁶ Esimerkiksi ministeriöt ovat lisänneet viittomakielen käyttöä omassa

---

⁶⁰ Viranomaisten puutteelliset tiedot viittomakielisten oikeuksista hankaloittavat tilannetta. Viittomakielilakia valmisteleva työryhmä (42/2014) nosti kehittämishaasteeksi tiedonsaannin parantamisen, sillä viittomakielinen tiedottaminen on toteutunut vaihtelevasti, eikä kriisiviestintä ole varmistanut viittomakielisten tarpeellista tiedonsaantia.

⁶¹ Vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva komitea totesi vuonna 2025 Suomen ensimmäistä raporttia käsitellessään, että hätä- ja varhaisvaroitusjärjestelmien saavutettavuudessa on puutteita, muun muassa viittomakielisten videopuhelukokeilun lopettaminen ja RTT-palvelun käyttöönoton viivästyminen vuoteen 2027.

⁶² HE 63/2022 vp, s. 12.

⁶³ Ks. Valtioneuvoston tiedotustilaisuudet koronavirustilanteesta 2020–2021, joissa viittomakielen tulkkaus esitettiin säännönmukaisesti osana televisioituja lähetyksiä (videotallenteet saatavilla valtioneuvoston verkkosivuilla).

⁶⁴ Hallituksen kielikertomuksen (2021) mukaan tiedottaminen viittomakielellä lisääntyi sen jälkeen, kun Valtionhallinnon viestintäsuositus julkaistiin vuonna 2019, ja viittomakielen tulkkausta käytettiin esimerkiksi koronavirustilannetta koskevissa valtioneuvoston tiedotustilaisuuksissa ja julkisen palvelun yleisradioyhtiön Ylen koronavirusta koskevissa erikoislähetyksissä.

⁶⁵ Kuurojen Liitto lausunto viittomakielilain arviointia varten oikeusministeriölle 26.6.2020, s. 3.

⁶⁶ Esimerkiksi luotiin Suositus viittomakielien käytöstä valtioneuvoston viestinnässä 2025, Valtioneuvoston julkaisuja.

viestinnässään.⁶⁷ Lisäksi valtioneuvosto on antanut useita suosituksia viittomakielen aseman vahvistamiseksi kriisiviestinnässä. Näissä on kiinnitetty huomiota viittomakielen oikeudellisen aseman jäsentymättömyyteen.⁶⁸

Koronaviestinnästä tehtiin myös kanteluita. Eduskunnan oikeusasiamiehelle 15.10.2020 vireille tullessa kantelussa arvosteltiin Helsingin kaupungin tapaa järjestää viittomakielen tulkkaus koronavirusta koskeissa tiedotustilaisuuksissa. Kantelun mukaan kaupungin Facebook-lähetyksissä ja Helsinki-kanavan tiedotustilaisuuksissa ei ollut viittomakielistä tulkkausta, minkä katsottiin heikentäneen viittomakielisten kielellisten oikeuksien ja yhdenvertaisen tiedonsaannin toteutumista.⁶⁹ Helsingin kaupunki totesi vastauksessaan järjestäneensä viittomakielistä koronätietoa erillisillä verkkosivuilla ja ajankohtaiskatsauksissa sekä huolehtineensa tekstityksestä ja tallenteiden jälkikäteisestä julkaisemisesta. Kantelijan mukaan nämä toimet eivät kuitenkaan turvanneet oikeutta saada ajankohtaista tietoa omalla kielellä viivytyksettä, koska tekstityksissä oli jopa 1–14 vuorokauden viive.⁷⁰

Oikeusasiamiesasian asiakirjojen perusteella kaupunki katsoi, ettei reaaliaikainen tulkkaus suorissa lähetyksissä ole ainoa tapa täyttää digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain saavutettavuusvaatimuksia ja viittomakielilain edistämismääräyksiä. Lisäksi hallituksen esityksen mukaan oikeusviranomaisen järjestämään tulkitsemiseen edellyttää asianosaisasemaa, eikä tiedotustilaisuutta pidetä hallintolaissa tarkoitettuna asiana, jossa tällainen asema syntyisi, jolloin kaupunki ei ole velvollinen toimittamaan tietoa viivytyksettä.⁷¹

Tämä tapaus ja uudet suositukset osoittavat viittomakielisen tiedonsaannin tulkinnanvaraisuuden sekä sen, miten eri viranomaiset soveltavat lainsäädäntöä viittomakielisten kielellisten oikeuksien toteuttamiseksi. Tämä voi johtaa vaihteleviin käytäntöihin kriisitilanteissa. Vaikka kehitystä voidaan pitää myönteisenä, valtioneuvoston suositukset osoittavat, että nykyiset toimet eivät vielä täytä kaikkia asetettuja vaatimuksia ja niitä täytyy jatkossa seurata.⁷²

---

⁶⁷ Esimerkiksi oikeusministeriön viestinnässä käytetään enemmän viittomakieltä. Oikeusministeriön sivuilla löytyy viittomakielilaki viitottuna tai perustuslaki viitottuna. Myös sisäministeriöllä on erillinen sisäinen suositus viittomakielien käytöstä kriisitilanteissa.

⁶⁸ Valtioneuvoston kanslia 2025.

⁶⁹ Eduskunnan oikeusasiamies 2020, Helsingin kaupungin vastaus.

⁷⁰ Eduskunnan oikeusasiamies 2020, Helsingin kaupungin vastaus.

⁷¹ Eduskunnan oikeusasiamies 2020, Helsingin kaupungin vastaus; HE 72/2002 vp, s. 83.

⁷² Valtioneuvoston kanslia 2025, s. 11.

4. Valmiuslain uudistuksen merkitys viittomakielisten kielellisten oikeuksien turvaamisessa

4.1 Valmiuslaki kriisiviestinnän sääntelykehiksenä

Valmiuslaki (1552/2011) muodostaa keskeisen oikeudellisen kehyksen poikkeusoloissa toimimiseen ja viranomaisten erityisten toimivaltuuksien käyttämiseen häiriö- ja kriisitilanteissa.⁷³ HE 248/1989 vp. mukaan lain tarkoituksena on mahdollistaa julkisen vallan toiminta tilanteissa, joissa normaali hallintokäytäntö ja lainsäädännöllinen rutiini eivät riitä turvaamaan yhteiskunnan perustoimintoja tai kansalaisten turvallisuutta.⁷⁴ Hallituksen esityksessä korostetaan, että valmiuslaki ei poista perusoikeusjärjestelmän velvoitteita, vaan pikemminkin konkretisoi sen, miten viranomaisten tulee toimia perusoikeuksia vaarantamatta poikkeusoloissa.⁷⁵

PL 22 §:n turvaamisvelvoite ulottuu myös poikkeusoloihin, mikä merkitsee, että viranomaiset ovat velvollisia varmistamaan perusoikeuksien toteutumisen, vaikka tietyt rajoitukset olisivatkin lain nojalla mahdollisia.⁷⁶ Tähän kytkeytyy välittömästi oikeuteen saada tietoa, sillä ilman kielellisesti saavutettavaa viestintää muut perusoikeudet, kuten PL 7 §:n mukainen oikeus elämään ja turvallisuuteen, voivat jäädä tosiasiallisesti toteutumatta. Huomionarvoista on, että vuoden 2011 valmiuslaki ei sisällä kielellisiä oikeuksia tai viittomakielisiä koskevia erityissäännöksiä. Tämän seurauksena viittomakielisten oikeus saada tietoa kriisitilanteessa perustuu voimassa olevassa sääntelyssä epäsuoriin velvoitteisiin, kuten viittomakielilain edistämisvelvoitteeseen ja yhdenvertaisuuslainsäädännön yleisiin periaatteisiin, mikä tekee tiedonsaannin toteutumisesta osin resurssi- ja käytäntösidonnaista.

4.2 Ehdotetun 26 §:n sisältö ja tarkoitus

Valmiuslaki on parhaillaan uudistettavana. Uudistusehdotuksessa lakiin lisättäisiin uusi 26 §, jonka otsikkona olisi ”Viestinnän tehostaminen poikkeusoloissa ja tiedotusten

---

⁷³ HE 248/1989 vp, s. 1–5.

⁷⁴ HE 248/1989 vp, s. 1–5.

⁷⁵ HE 248/1989 vp, s. 1–5 sekä s. 42

⁷⁶ Perustuslain 23 § mahdollistaa perusoikeuksien tilapäiset rajoitukset poikkeusoloissa, mutta ei poista perusoikeusjärjestelmää eikä julkisen vallan turvaamisvelvollisuutta. Rajoitusten tulee olla lailla säädettyjä, välttämättömiä ja oikeasuhtaisia. Tämä osoittaa, että myös kriisitilanteessa perusoikeudet säilyvät järjestelmän lähtökohtana. Tässä työssä ei mennä tarkemmin perusoikeuksien rajoitusedellytyksiin.

julkaisuvelvollisuus”. Ehdotetun säännöksen tarkoituksena on korostaa hallintoviranomaisten vastuuta viestiä toiminnastaan poikkeusolojen aikana tehostetusti.⁷⁷ Valmisteilla oleva säännös on merkityksellinen, koska kriisiviestintä otetaan huomioon lain tasolla ja nimenomaan poikkeusolojen sääntelyssä. Valmiuslakiin otettaisiin maininta kielellisistä oikeuksista, joita ei edellisessä valmiuslaissa ollut. Työryhmän mietinnön mukaan:

Poikkeusolojen viestinnässä on erityisesti huomioitava kielelliset oikeudet, ihmisten erilaiset tarpeet, toimintarajoitteet ja esteet, jotka liittyvät tiedon saamiseen. Julkisen hallinnon viestinnän saavutettavuudesta säädetään digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetussa laissa (306/2019). Kielellisistä oikeuksista säädetään kielilaissa (423/2003), saamen kielilaissa (1086/2003) ja viittomakielilaissa (359/2015). Kriisitilanteessa tiedottamisen tarve samassa laajuudessa ja samanaikaisesti sekä suomeksi että ruotsiksi korostuu.⁷⁸

Säännösehdotus sisältää myös lakiviittauksen kielellisiä oikeuksia koskevaan lainsäädäntöön, mukaan lukien viittomakielilakiin. Tämä edustaa merkittävää edistysaskelta suhteessa voimassa olevaan valmiuslakiin, jossa vastaavia viittauksia ei ole. Lausuntokierroksella useat tahot pitivät uutta säännöstä tarpeellisena ja varautumista parantavana lisäyksenä.⁷⁹ THL totesi COVID-19-pandemian kokemusten osoittaneen, että systemaattinen, selkeä, oikea-aikainen ja helposti saatavilla oleva viestintä on kriittisen tärkeää sekä väestön tiedonsaannin että poikkeusolojen hallintatoimien onnistumisen kannalta.⁸⁰ Asian lisääminen selkeästi lainsäädäntöön sekä kriisiviestinnän vastuunjaon yksiselitteinen määrittely parantavat viranomaistoiminnan johdonmukaisuutta ja tehostavat tiedonvälitystä. Tämä osaltaan vahvistaa väestön oikea-aikaista ja yhdenvertaista tiedonsaantia erityisesti poikkeus- ja häiriötilanteissa.

4.3 Saavutettavuuden käsite ja sääntelyn täsmällisyys

Avainasemassa tässä valmisteilla olevassa laissa on käsite ”saavutettavuus” ja sen sisältö, jos tämä käsite otetaan suoraan säännökseen. Saavutettavuus termin merkityksen tulkinnat vaihtelevat, mikä tekee selkeän määrittelyn keskeiseksi jo säätämisvaiheessa. Kuten Hirvonen

⁷⁷ Lain soveltamisala ei ulotu normaaliolojen viestintään, sillä valmiuslaki otetaan käyttöön ainoastaan poikkeusoloissa. Muussa viestinnässä viittomakielisten oikeudet turvataan jo aiemmin mainitun lainsäädännön nojalla.

⁷⁸ Valmiuslakityöryhmä ja sen sihteeristö 2025, s. 239–240.

⁷⁹ ks. Porvoon kaupunki lausunto valmiuslain uudistamisesta 27.2.2026.; THL lausunto valmiuslain uudistamisesta 26.2.2026.

⁸⁰ THL lausunto valmiuslain uudistamisesta 26.2.2026.

ym. huomauttavat, saavutettavuus on merkitykseltään laajempi käsite kuin pelkkä saatavuus; viestin olemassaolo ei välttämättä tarkoita, että se olisi saavutettavissa.⁸¹ Tämän vuoksi uuden lain yhteydessä saavutettavuuden käsite on avattava tarkasti, jotta vältetään tulkinnanvaraisuus termin sisällöstä.

Näkövammaisten liitto kiinnitti lausunnossaan huomiota siihen, että vaikka mietintö ehdottaa 26 §:ään viittausta digipalvelulakiin, kyseisen sääntelyn tarkoitusta ei perusteluissa avata riittävällä tavalla. Liiton mukaan perusteluissa tulee tarkemmin korostaa saavutettavan viestinnän velvollisuutta, mukaan lukien viranomaisen antama hätä- ja kriisitiedotus, väestön suojaamista koskevat ohjeet sekä vaihtoehtoisten tiedonvälitystapojen turvaaminen, jos eri digipalveluiden käyttö estyy poikkeusoloissa. Liitto totesi, että saavutettavuus ja monikanavaisuus viestinnässä on osa oikeutta saada elintärkeää tietoa yhdenvertaisesti ja viipymättä, eikä se voi jäädä tulkinnanvaraiseksi kriisi- ja poikkeustilanteissa.⁸²

Käsitteellinen epäselvyys on sääntelyn toimivuuden kannalta olennainen ongelma. Termit ”saavutettavuus” ja ”saatavuus” voivat sekoittua keskenään, minkä vuoksi käsitteiden sisältö on syytä määritellä lainsäädännössä täsmällisesti. Käsitteiden selkeyttäminen parantaisi sääntelyn johdonmukaisuutta sekä oikeusvarmuutta ja vähentäisi tulkinnanvaraisuutta lain soveltamistilanteissa. Mikäli 26 §:ssä viitataan ”saatavuuteen” suppeassa merkityksessä ilman, että saavutettavuuden laajempaa sisältöä avataan perusteluissa, viranomaisilla säilyy laaja harkintavalta sen suhteen, mitä toimia velvoite edellyttää. Tämä puolestaan johtaa siihen, että eri viranomaiset voivat tulkita velvoitetta keskenään eri tavalla. Jotta 26 § täyttäisi perusoikeuksien tehokkaan toteutumisen vaatimuksen, saavutettavuuden käsite on avattava tarkasti jo säätämisvaiheessa.

4.4 Kielelliset oikeudet ja viittomakielen asema

Ehdotetun 26 §:n suhde kielellisiin vähemmistöoikeuksiin on tulkinnallinen. Mietinnön alkuosassa korostetaan, että poikkeusolojen viestinnässä on erityisesti turvattava kielellisten oikeuksien toteutuminen, ja perusteluissa viitataan viittomakielilakiin. Mietinnön loppuosassa mainitaan kuitenkin nimenomaisesti suomen ja ruotsin kielet, mikä herättää kysymyksen siitä, onko lain tarkoitus ulottaa soveltamisalansa myös lain suojaamiin vähemmistökieliin vai jääkö niiden asema välillisesti lakiviittausten varaan.

---

⁸¹ Hirvonen – Kinnunen 2020, s. 20.

⁸² Näkövammaisten liitto lausunto valmiuslain uudistamisesta 27.2.2026.

Lausuntokierroksella tähän rakenteelliseen epäselvyyteen kiinnitettiin huomiota lausunnoissa. Kuurojen Liitto ry arvosti sitä, että mietinnön 26 §:n säännöskohtaisissa perusteluissa on huomioitu kielelliset oikeudet, viittomakielilaki sekä YK:n vammaissopimuksen tuomat velvoitteet. Liitto kuitenkin totesi, että viittomakieltä käyttävien yhdenvertainen oikeus tietoon ei ole yltänyt pykälätasolle, minkä vuoksi vaarana on, että varsinaisissa poikkeusoloissa tämän ryhmän oikeus tiedonsaantiin jää toteutumatta. Vakavimmillaan tiedottamisen saavutettavuuden puutteet voivat aiheuttaa hengenvaaran, jos tieto poikkeusoloista tai hätätilanteesta ei saavuta kuuroja tai kuulovammaisia oikea-aikaisesti.⁸³

SAMS – Samarbetsförbundet kring funktionshinder etujärjestö korosti vastaavasti, ettei riitä, että laissa mainitaan yleisesti vammaiset henkilöt: on selkeästi tuotava esiin, mitä ryhmiä tarkoitetaan, mitkä ovat heidän tarpeensa ja miten niihin vastataan käytännössä, erityisesti systemaattisen riskinarvioinnin kautta.⁸⁴ Vammaisfoorumi on huomauttanut, että YK:n vammaissopimuksen soveltamista ei mietinnössä huomioida samalla tavoin kuin muita ihmisoikeussopimuksia, vaikka sopimus muodostaa osan voimassa olevaa oikeutta ja se tulisi asianmukaisesti ottaa huomioon valmiuslainsäädäntöä uudistettaessa.⁸⁵ Ihmisoikeuskeskus on puolestaan todennut, että mikäli päätöksenteossa painottuvat ensisijaisesti kriisitilanteiden yleisluonteiset “suuret ratkaisut” ilman ryhmäkohtaisia vaikutusarvioita, erityisten kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden toteutuminen voi jäädä käytännössä toissijaiseksi.⁸⁶

Lausuntopalautteen perusteella on todettava, että ehdotettu 26 § tunnistaa kielellisten oikeuksien merkityksen perustelujen tasolla, mutta ei konkretisoi niitä velvoittavalla tavalla pykälätasolla. Viittomakielen asema jää näin ollen riippuvaiseksi siitä, miten viranomaisen tulkitsee lakiviittauksia ja soveltaa niitä käytännössä. Tämän voidaan katsoa olevan keskeinen kehittämiskohde uudistettavassa valmiuslaissa. Ilman konkreettisesti velvoittavia säännöksiä sääntely uhkaa jäädä yleisluonteiselle tasolle, jolloin sen toimeenpano jää pitkälti viranomaisten harkintavallan varaan eikä normilla saavuteta tosiasiallista ohjausvaikutusta.

4.5 Sääntelyn velvoittavuus ja perusoikeuksien toteutuminen

Nykyisen ehdotetun 26 §:n keskeisenä ongelmana on sen yleisluonteisuus ja väljyys, josta seuraa laaja viranomaiskohtainen harkintavalta. Mikäli säännös jää luonteeltaan ohjelmalliseksi eikä sisällä täsmällisiä ja velvoittavia määräyksiä viittomakielisen viestinnän

⁸³ Kuurojen Liitto ry lausunto valmiuslain uudistamisesta 27.2.2026.

⁸⁴ SAMS – Samarbetsförbundet kring funktionshinder lausunto valmiuslain uudistamisesta 27.2.2026.

⁸⁵ Vammaisfoorumi ry:n lausunto valmiuslain uudistamisesta 27.2.2026.

⁸⁶ Ihmisoikeuskeskus lausunto valmiuslain uudistamisesta 2026.

toteuttamistavasta, sisällöllisistä vaatimuksista tai aikataulullisista edellytyksistä, tosiasiallinen tiedonsaanti voi käytännössä jäädä riippuvaiseksi kulloinkin käytettävissä olevista resursseista sekä viranomaisten organisatorisesta valmiudesta. Tällainen sääntelyratkaisu ei välttämättä täytä perusoikeuksien tehokkaan toteutumisen vaatimusta, jonka PL 22 § asettaa julkiselle vallalle.

Lausuntokierroksella kyseinen problematiikka nousi esiin laajasti eri lausunnonantajien keskuudessa. Vammaisfoorumi on todennut, että vaikka valmiuslain toimivaltuudet ovat muodollisesti yleisluonteisia, niiden tosiasialliset vaikutukset eivät kohdistu väestöryhmiin yhdenvertaisesti. Vammaiset henkilöt ovat lähtökohtaisesti muita haavoittuvammassa asemassa, ja poikkeusoloissa viranomaisten laaja harkintavalta palvelujen priorisoinnissa voi käytännössä johtaa tilanteisiin, joissa heidän asemansa heikentyy suhteessa muuhun väestöön.⁸⁷

Muodollisen ja tosiasiallisen yhdenvertaisuuden välinen jännite on tässä keskeinen. Muodollinen yhdenvertaisuus ei kriisitilanteessa riitä, sillä se ei huomioi sitä, että eri ryhmillä on erilaiset edellytykset vastaanottaa ja ymmärtää viestintää. Tosiasiallinen yhdenvertaisuus edellyttää, että lopputulos, oikea-aikainen ja ymmärrettävä tiedonsaanti, toteutuu yhdenvertaisesti kaikille väestöryhmille. Tämä erottelu on tunnustettu sekä PL 6 §:n yhdenvertaisuussäännöksessä, että YK:n vammaissopimuksen 5 artiklassa, mutta se ei tällä hetkellä konkretisoidu riittävästi ehdotetussa 26 §:ssä.

Valmiuslain käynnissä oleva uudistus tarjoaa konkreettisen mahdollisuuden korjata harkintavaltaisuuden viittomakielisten kriisiviestinnässä. Ehdotettu 26 § on oikea instrumentti, ja sen sijoittuminen valmiuslakiin on perusteltu: kriisiviestintä kytkeytyy välittömästi PL 7 §:n mukaiseen oikeuteen elämään ja turvallisuuteen, minkä vuoksi sen järjestämisen tulee olla oikeudellisesti velvoittavaa eikä jättää harkinnanvaraansa. Jotta säännös kuitenkin täyttäisi PL 22 §:n turvaamisveloitteen, sen tulisi sisältää nimenomainen maininta viittomakielisistä kieliryhmänä, käytännönläheisiä toimeenpanomekanismeja sekä tehokasta valvontaa. Lain vaikuttavuus edellyttää riittävää resurssien kohdentamista sekä viranomaisten osaamisen ja tietoisuuden vahvistamista viittomakielisten tarpeista. Ilman näitä elementtejä sääntely uhkaa jäädä muodolliseksi lakiviittaussäädännöksi, jolloin sen tosiasiallinen merkitys viittomakielisten oikeuksien turvaamisessa kriisitilanteissa jää vähäiseksi.

---

⁸⁷ Vammaisfoorumi ry lausunto valmiuslain uudistamisesta 27.2.2026.

5 Johtopäätökset

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli arvioida, turvaako voimassa oleva lainsäädäntö sekä poikkeusoloissa sovellettava valmiuslainsäädäntö viittomakielisten kielelliset oikeudet kriisiviestinnässä perustuslain ja samalla kansainvälisten velvoitteiden edellyttämällä tavalla. Tässä tutkimuksessa on systematisoitu kriisiviestintää koskeva sääntelykehys viittomakielisten kielellisten oikeuksien näkökulmasta ja arvioitu, turvaako voimassa oleva oikeus nämä oikeudet perustuslain ja kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden edellyttämällä tavalla.

On todettava, että voimassa oleva kriisiviestinnän sääntelykehys on puutteellista. Tutkimuksen ensimmäinen kysymys osoittaa, että voimassa oleva oikeus ei muodosta systemaattista ja velvoittavaa kokonaisuutta, joka turvaisi viittomakielisten reaaliaikaisen tiedonsaannin kriisitilanteissa. Perustuslain 17 §:n 3 momentti ja 22 § muodostavat vahvan perusoikeudellisen kehyksen, mutta ne edellyttävät täsmentävää erityislainsäädäntöä toteutuakseen käytännössä. Viittomakielilaki ilmaisee perusoikeudellisen tavoitetilan mutta on luonteeltaan ohjelmallinen, jopa symbolinen. Hallintolain tulkkauksvelvoitteet kohdistuvat yksittäisiin asiointitilanteisiin, eikä vaaratiedotelaki mainitse viittomakieltä nimenomaisesti. Kriisiviestintä perustuu näin ollen tulkinnanvaraisiin normeihin ja viranomaiskohtaiseen harkintaan, eikä sääntely muodosta selkeää velvoiterakennetta reaaliaikaisen viittomakielisen viestinnän turvaamiseksi.

Toisen tutkimuskysymyksen osalta on tarkasteltava sääntelyn rakenteellisia puutteita, sekä miten sääntelykehystä tulisi kehittää. COVID-19-pandemia osoitti konkreettisesti, että viittomakielinen kriisiviestintä on käytännössä toteutettavissa, kun siihen kohdistetaan riittävä hallinnollinen ohjaus. Helsingin kaupungin tapaus osoitti kuitenkin samalla, että ilman lakitasoista selkeää velvoitetta viranomaiset voivat tulkita saavutettavuusvelvoitteensa keskenään eri tavoin. Myös YK:n vammaissopimuksen komitea on vuoden 2025 päätelmissään kiinnittänyt huomiota Suomen puutteisiin viittomakielisten oikeuksien käytännön toteutumisessa, mikä vahvistaa tätä havaintoa.

Valtioneuvosto kuuli kielipoliittisen ohjelman valmistelun aikana valmisteluryhmän kokouksessa erikoistutkija, dosentti Pasi Saukkosta 11.6.2021. Saukkonen kommentoi:

Tosiasiallisesti tuettujen kieliryhmien asemaa tulisi vahvistaa menettämättä nykyjärjestelmän joustavuutta kokonaan. Suomessa oikeudet on tyypillisesti kirjattu

lakiin, sillä on yleensä ajateltu, että päätökset ja toimenpiteet ovat huonommassa asemassa, jos ne eivät ole lain nojalla velvoittavia. Näin ei kuitenkaan tarvitsisi olla, sillä myös muuten kuin lakiteitse voidaan edistää kielipoliittisia asioita.⁸⁸

Tämä havainto on sinänsä perusteltu kielipolitiikan tasolla. Kriisiviestintä muodostaa kuitenkin tästä perustellun poikkeuksen, sillä se kytkeytyy PL 7 §:n mukaiseen oikeuteen elämään ja turvallisuuteen. Saukkosen havainto korostaa viittomakielisten osalta sääntelyn puutteellista velvoittavuutta: vaikka suosituksia ja ohjelmallisia toimia on runsaasti, oikeudellinen velvoittavuus puuttuu. Nykyinen sääntely ei takaa viittomakielisten kriisiviestinnän toteutumista lain tasolla, mikä vaikeuttaa heidän mahdollisuuttaan saada kriittistä tietoa kriisitilanteissa. Tämän vuoksi sen järjestämisen tulee olla oikeudellisesti velvoittavaa.

Jatkokehittämisen kannalta keskeistä on siirtyminen ohjelmallisista suositus- ja epäsuorista velvoitteista kohti täsmällistä sääntelyä, jossa kriisiviestinnän kielellinen saavutettavuus tunnustetaan nimenomaiseksi osaksi julkisen vallan velvollisuuksia. Näin voidaan vahvistaa perusoikeusjärjestelmän johdonmukaisuutta ja varmistaa, että viittomakielisten oikeus saada kriittistä tietoa omalla kielellään toteutuu myös tilanteissa, joissa oikeusturvan ja turvallisuuden tarve on suurimmillaan.

Valmiuslain käynnissä oleva uudistus tarjoaa konkreettisen mahdollisuuden korjata riittämättömän sääntelyn. Ehdotettu 26 § on oikea instrumentti, mutta sen nykyinen ehdotettu muotoilu on puutteellinen. Jotta säännös täyttäisi perustuslain turvaamis- ja edistämisveloitteen, sen tulisi sisältää nimenomainen maininta viittomakielisistä kieliryhmänä, velvoite reaaliaikaiseen tulkkaukseen kriisiviestinnässä sekä selkeä määritelmä viestinnän saavutettavuudesta. Ilman näitä täsmennyksiä on olemassa riski, että lain muodollinen voimassaolo ei korjaa olemassa olevaa rakenteellista ongelmaa, kuten pandemia-ajan kokemus osoitti.

Kriisiviestintä muodostaa kielellisten oikeuksien näkökulmasta erityistapauksen, jossa ohjelmallinen sääntely ei ole riittävää. Siirtyminen ohjelmallisista suosituksista kohti täsmällistä ja velvoittavaa sääntelyä ei tarkoita joustavuuden menettämistä, vaan veloitteen selkeyttämistä siten, että viranomaisilla on riittävä oikeudellinen perusta toimia yhdenvertaisesti kaikissa kriisitilanteissa ja viittomakieliset tietävät kielellisistä oikeuksistaan.

---

⁸⁸ Valtioneuvosto 2022, s. 20.

Tämä on edellytys sille, että viittomakielisten oikeus saada kriittistä tietoa omalla kielellään toteutuu myös tilanteissa, joissa turvallisuuden tarve on suurimmillaan.